

Comments Aarhus State aid

Date: 20/03/2025

By:

The present comments are made by the following two members of *the public concerned*:

██████████ and ██████████

p/a: 3770 Riemst/ Belgium, ██████████
██████████@pandora.be

Both active in the association: 'Leefbare Energie Vlaanderen', member of 'asbl Vent de Raison/ Wind met Redelijkheid vzw' and: 'CEAW, Coordination European Affairs on Windturbines', also active in some occasional regional (smaller) platforms.

These are Flemish, Belgian and international citizens' associations that are very well versed in the matter and have been working for more than a decade on behalf of citizens confronted with industrial wind turbine projects in their immediate vicinity.

Free help is offered by these aforementioned citizens and platforms in the form of the provision of objective practical information about the health risks for humans and biodiversity, the social and financial consequences and the risks of all kinds that occur with the construction of mostly "zone-unfriendly" industrial wind turbines near inhabited areas and nature reserves.

A mayor task that the EC, governments and operators consistently ignore.

The aforementioned associations help citizens find their way to objections and lawsuits to convince, in our case, the Flemish government and national courts that wind projects should not be permitted without prior strategic environmental assessment with full respect to the Aarhus Convention.

Ongoing actions:

It is very clear that the climate objectives of the EC must be seen in relation to the economic objectives of an industry that is dealing with an important opportunity since politics is actually not very critical of how those higher objectives are achieved, or even whether they will be achieved.

It cannot be inferred from the EC's policy whether and to what extent the instruments that must be developed at Member State level meet the (100 gr CO₂eq / kWh) criteria that the Green Deal/Taxonomy Regulation sets for activities that must be regarded as 'green' and therefore as subsidisable and as mandatory in the context of the EU-objectives.

The common reason why many projects should not be permitted is that both the European Commission and member states promote and subsidize "instrument choices" within NECPs, without prior having legally proven, with respect to the Aarhus Convention and Directive 2001/42, that for example the wind turbine is *the right instrument on the right location* to achieve the Union's objectives.

(Same applies for the "European Wind Power Action Plan", October 2023, and many similar initiatives. Should any form of subsidizing the wind energy sector, be legally considered a pure form of state aid?)

The legal imposition of the permitting, installation and use of one specific technique detracts from the mission, the reduction of CO2 emissions, to which the EC should limit itself through its regulations.

The European Commission at the top of the decision-making pyramid, uses very little abstraction within the *plans and programmes* that it organizes via regulations and directives, and which are therefore legally subject to a prior strategic plan-based environmental assessment.

The European Commission (and EU-parliament) is ignoring its legal duty.

Then gives the Member States too little time to subject those *plans and programmes* as referred to in art. 3 paragraph 2a of the directive 2001/42/EU, more precise the NECPs within which instrument choices are established, to a prior strategic planned environmental assessment/environmental report.

In the absence of such an evaluation/assessment, it is not at all clear whether the instruments being forced, have a positive or negative result and to what exact degree.

Both the European Commission and the Member States, in particular Belgium where we live, are grossly violating the Aarhus Treaty, the Espoo Treaty, the Habitats Directive and, in practical terms, Directive 2001/42/EU, in their attempt to achieve climate objectives and ensure security of energy supply.

At this very moment a strategical assessment "*Plan-MER Bestemmingsneutraliteit hernieuwbare energie*" will be issued by the Flemish government, so called in the light of the RED III directive.

The answer to the question if this assessment will include the missing strategic assessment regarding the instrument choice 'Wind', the answer was negative.

That means that no strategic assessment which poses the most important question: *Are Flemish onshore wind turbines suitable to reach the goals of the RED III directive, and to what exact extent?*, will still not be legally answered.

In between the European regulations and permitting wind projects on the field, no strategic assessments which logically include scientific studies about the reasonable alternatives/zero options, based on **cradle to grave Life Cycle Analysis** including the effects of **intermittency**, inextricably linked (fossil) **back up** and inescapable **powergrid modifications**, have been done.

In the situation that on this most important subject a strategic assessment has never been carried out, we can conclude that the EC is promoting 'Wind', makes laws which can not be ignored which are enormously favorable to the commercial objectives of companies in the field of production wind energy, grid modifications, back-up systems etc., without the required justification.

While because of the territorially wide differences in terms of applicability of different instruments, the EC should limit itself solely to undeniable objective measures concerning CO2 emission reduction, without taking a seat on the chair of shareholders and member states.

In other words, we, members of *the public concerned*, are tempting to convince the responsible authorities and politicians that their common policies are subject to Union environmental legislation which has direct effect and thus cannot be ignored.

- We want to put your attention on the letter in the **attachment number 1**, that we have recently send to the Departement Omgeving, more precise the Dienst MER responsible for the environmental assessments of the Flemish administration, because this document (unfortunately in Dutch) shows exactly what our complaint is about in a real case.

For these legal reasons also the following comments are filed:

The Commission's consultation on draft amendments to the State aid implementing regulation 794/2004 and to the State aid Code of Best Practices regarding access to justice introducing an "internal review mechanism" (further the "Draft Amendments" and the "internal review mechanism") is made in the context of proceedings before the Aarhus Convention Compliance Committee in Case ACCC/C/2015/128.

The comments are organized as follows :

- (i) Introduction
- (ii) Minimal reference to the Aarhus regulation (1367/2006)
- (iii) Limited scope of the internal review mechanism
- (iv) Envisaged criteria of "indissolubly linked" / "inextricable link"

(i) Introduction

Case ACCC/C/2015/128 has been open for over a decade and the findings and recommendations of the Aarhus Compliance Committee recommending changes to Union rules in order to "clearly provide members of the public with access to administrative or judicial procedures to challenge decisions on State aid measures taken by the European Commission under Article 108 (2) TFEU that contravene European Union law relating to the environment, in accordance with Article 9 (3) and (4) of the Convention"¹ were issued over four years ago.

We regret that it has taken so many years to progress in this direction and welcomes the Commission's willingness to abide by the above ACCC recommendations.

We note that the Commission does not provide supporting explanation or clarification as to the rationale, justification or impact assessment of the Draft Amendments.

More information on the *rationale* of the Draft Amendments would be useful, especially given the broad options (including the possibility to proceed via the amendment of the Aarhus regulation) included in the initial Commission documents (in particular COM (2023) 307 final and SWD (2023) 307 final both of 17 May 2023).

The future Staff Working Document "assessing the scope, content and likely impacts of the new procedure" (referred to in the press release of 7 February 2025 (IP/25/440)) would have been helpful to assess the Draft Amendments.

We also note that the absence of relevant Union rules has deprived it from having access to justice in environmental matters with regard to several Commission State aid decisions in the past and that this situation remains until the adoption of such Union rules.

(ii) Minimal reference to the Aarhus regulation (1367/2006)

The Draft Amendments do not concern the Aarhus regulation 1367/2006 (as amended) (further the "Aarhus regulation") and refer to it for a limited purpose (establishing a prior acknowledgement of admissibility of the applicant for internal review under the Aarhus regulation) (draft annex V to regulation 794/2004, page 5).

¹ Findings and recommendations with regard to communication ACCC/C/2015/128 concerning compliance by the European Union, 17 March 2021, ECE/MP.PP/C.1/2021/21.

Whereas the Aarhus regulation was recently amended by regulation 2021/1767 stating that “[t]aking into account the provisions of Article 9(3) and (4) of the Aarhus Convention and the findings and advice of the Aarhus Convention Compliance Committee in case ACCC/C/2008/32, Union law should be brought into compliance with the provisions of the Aarhus Convention on access to justice in environmental matters in a way that is compatible with the fundamental principles of Union law and its system of judicial review” (recital (5)).

The fact that the Draft Amendments do not opt for an amendment of the Aarhus regulation is regrettable and would result in legal uncertainties with regard to the conditions of Article 9 (3) and (4) of the Aarhus convention, which an amendment to the Aarhus regulation could prevent.

Given the existence of the Aarhus regulation and its own implementing rules, the choice not to base the internal review mechanism for Commission State aid decisions on the Aarhus regulation (at least in part) results in setting aside existing rules of internal review without any apparent benefit for the public or the protection of the environment.

In this respect, the Draft Amendments therefore fail to satisfy the findings and recommendations of the ACCC.

(iii) Limited scope of the internal review mechanism

The Draft Amendments would only provide for the internal review of final decisions State aid decisions adopted under Article 108 (2) TFEU.

For State aid decisions based on other provisions of law which, in fact, represent the majority of State aid decisions and may equally affect environmental law, the Draft Amendments propose that Member States would solely declare that the aid measure does not “contravene Union environmental law” (proposed amendment to Annex I (general notification form) to implementing regulation 2004/794).

The Commission does not explain on which reasoning the above distinction is based.

Separately, the Draft Amendments by way of modifying regulation 794/2004 and its annex V in fact reduce the provisions and guarantees contained in the Aarhus regulation and its implementing rules.

While the Draft Amendments hold requirements similar to that applicable to the requests for internal review under the Aarhus regulation, they do not contain the same guarantees, in particular the case regarding access to environmental information (Articles 4 to 7 of the Aarhus regulation) and the procedure of internal review (Articles 10 to 12 of the Aarhus regulation). Similarly, no reference is made to Commission decision 2023/748 of 11 April 2023 laying down detailed rules for the application of the Aarhus regulation.

Furthermore, the Draft Amendments include restrictions to the rights of interested parties as provided under both the Aarhus regulation and the Aarhus convention:

- the lack of access to environmental information beyond that contained in the text of State aid decisions (this point is not addressed in the Draft Amendments);
- the envisaged introduction of the criteria of the provisions of Union environmental law being “indissolubly linked to the objective of the aid and/or the aided activity” (draft annex V to regulation 794/2004, page 4) whereas the Aarhus regulation’s criteria is that the decision “contravenes environmental law” – this point is also addressed separately below;

- the restriction of the “GROUNDS OF REQUEST” to “maximum 5 500 words” (idem) is in apparent contradiction of the proposed amendment the State Aid Code of Best Practices (which refers to the limitation of “10 pages” (not including annexes) and contrary to any such limitation in the Aarhus regulation or the Aarhus convention;
- the pressure to waive the right of use of the Association’s working language (draft annex V to regulation 794/2004, page 5).

(iv) Envisaged criteria of “indissolubly linked”/ “inextricable link”

The envisaged criteria that the provisions of Union environmental law being “indissolubly linked to the objective of the aid and/or the aided activity” (draft annex V to regulation 794/2004, page 4) are contested as follows.

- The finding of the Court of justice in Case 74/76 (22 mars 1977, Iannelli & Volpi, EU:C:1977:51, paragraph 14) proposed by the Commission as the criteria to determine the scope of the internal review mechanism does not seem suitable. Such condition is by essence to be applied case by case and does not provide an objective metric.
In other words, instead of facilitating access to justice, the envisaged criteria is bound to constitute an obstacle to it by inducing legal uncertainties and leading to the recurrent litigation of its application.
- The notion of “indissolubly linked”/ “inextricable link” as outlined in the Draft Amendments is not consistent with the Court of Justice current case-law, as most recently presented in the Opinion of Advocate General of 27 February 2025 in Case Austria / Commission (C-59/23 P, EU:C:2025:125, paragraphs 19 to 48).
- The mere declaration by a Member State that neither the activity supported nor any aspect of the measure “that are indissolubly linked to the object of the aid contravene Union environmental law” (draft extract of annex I to regulation 794/2004) removes many Commission State aid decisions from the scope of Article 9 (3) and (4) of the Aarhus convention.
On the one hand, this would run counter to the findings in Case ACCC/C/2015/128 which should apply to all, or at least a majority, of State aid decisions.
On the other hand, it should be for the Commission as guardian of Union law to assess such a link, and to indicate the outcome of such assessment in its State aid decisions.
- In any event, the notion of “indissolubly linked” or “inextricable link” as currently interpreted by the Court of Justice should be held as meaning that the future internal review mechanism would include, for aid measures aiming to reduce CO2 emissions, **the examination of whether the Commission has considered if, and verified that, the activity supported by an aid measure demonstrably contributes to the reduction of CO2 emissions – taking into account both its direct and indirect emissions - and how much so.**

A] Inleiding bij de inhoudelijke reactie op de kennisgeving 'Plan-MER bestemmingsneutraliteit hernieuwbare energie'

Over de nieuwe EU-wetgeving die bestemmingsneutraliteit van windturbines oplegt en versnelde vergunning:

Iedereen snapt dat we met zijn allen veel minder CO2 moeten uitstoten, laten we daarover geen hier debat gaan voeren. Of onshore 'Wind' daartoe geschikt is werd juridisch nooit aangetoond.

Te weinig mensen binnen de verantwoordelijke besturen beseffen dat wanneer we kiezen voor een territoriale invulling van een energietransitie, deze volgens de Europese wetgeving inzake milieu wettelijk onderbouwd moet zijn, dus bewezen effectief moet zijn.

Dit betekent dat de 'instrumentkeuzes' die een land maakt (bijvoorbeeld binnen een Nationaal Energie- en Klimaat Plan) inhoudelijk verantwoord moeten worden vooraleer er op het terrein vergund kan worden.

De Europese Commissie zou dit als geen ander moeten weten, maar handelt daar niet naar, de lidstaten ook overigens ook niet.

En Vlaanderen zeker nu ook niet via de incomplete en dus voorbarige voorliggende 'Plan-MER Bestemmingsneutraliteit hernieuwbare energie'.

Vlaanderen heeft nog nooit een strategische plan-MER uitgevoerd voor de invulling (instrumentkeuzes) van de energietransitie, dit is geen klein vergrijp.

Men heeft dat gedeeltelijk wél, maar erbarmelijk slecht, gedaan voor de omkaderende wetgeving (voor de sectorale normen windturbines binnen VLAREM na het vernietigingsarrest "Nevele", maar niet voor de betreffende paragrafen binnen de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening, waaronder de "clichering").

Op dit moment worden de lidstaten (bij ons Vlaanderen) door de Europese klimaatwetgeving verplicht om onmiddellijk gehoor te geven aan de oproep om definitief aan te wijzen waar windturbines (zonevreemd) kunnen geplaatst worden, via een vereenvoudigde 'snelle' vergunning.

Er loopt nu zelfs een *infringement*-procedure tegen België (voorloper van EU-boetes).

De Europese Commissie beveelt daarmee de zonevreemde massieve wildgroei van industriële installaties, zonder enige vorm van verantwoording die voldoet aan de wettelijke vereisten die de Uniewetgeving inzake milieu stelt.

Wanneer de EC zelf zich structureel kwijt van zijn taak, verschuift die taak automatisch naar de lidstaten.

De Uniewetgeving inzake milieu waaronder de Plan-MER-Richtlijn heeft namelijk een rechtstreekse werking op alle bestuurlijke niveaus (zie bijlage). Gemeenten kunnen zich juridisch niet verschuilen achter slecht werk van de Vlaamse overheid.

Dus ook gemeenten zijn hoofdelijk aansprakelijk wanneer er op hun grondgebied strijdig met de Uniewetgeving wordt gehandeld.

Dat kan erin bestaan dat de Vlaamse overheid de vaststelling van haar wetgeving niet heeft laten voorafgaan door een passende strategische planmatige milieubeoordeling/rapportage tijdig uit te voeren en een gemeente, die de gevolgen daarvan op haar grondgebied ondervindt/toelaat, niet ontsnapt aan de wettelijke aansprakelijkheid (bijvoorbeeld in geval van schadeclaims door derden).

De bestaande bestemmingsplannen die langzaam zijn geëvolueerd en borg staan voor een goede ruimtelijke ordening, worden nu resoluut overboord gegooid, windturbines moeten overal kunnen staan, behalve in erg kwetsbare gebieden.

Het is een bekend feit dat men de mate van beschaving van een land kan afmeten aan juist die goede ruimtelijke ordening. Die nu opgeven, en vrijwel overal industriële installaties voor elektriciteitsopwekking op basis van windenergie ‘categoriek’ gaan vergunnen, is wat de Europese Commissie wil.

De eerste regel van de bewuste Europese tijdelijke Verordening (direct uitvoerbare wet) zegt dat in het kader van de oorlog met Oekraïne (die bij aanvang zeer hoge gasprijzen tot gevolg had) er een **overriding public interest** (ofwel het hoogst denkbare algemeen belang), gemoeid is met het plaatsen en snel vergunnen van windparken overal.

Die alleen maar stroom genereren als het waait. Lager in de tekst (B)) zal uitgelegd worden dat dit veel vaker niet het geval is dan wél, en dat wanneer het niet waait we tóch op gas stoken voor de elektriciteitsvoorziening, én dat dit aandeel zéér substantieel is.

(We kennen reeds het ‘hoogst denkbare algemeen belang’: Primair de gezondheid van de mens, en secundair in functie daarvan, de biodiversiteit waarborgen. Het klimaat is hooguit een tertiair belang.)

Met andere woorden, windturbines moeten plaatsen om daarmee “onafhankelijk” te zijn van gas uit het buitenland is een flagrante leugen omdat gas de enige beschikbare energievorm is waarmee we zeer snel kunnen reageren op de enorme wispelturigheid van het Europese weer.

De gasgestookte back-up is de huidige werkwijze (*modus operandi*), en die is niet zomaar te wijzigen.

De energieproductie op basis van wind fluctueert zeer sterk, zelfs per minuut.

Anders gezegd windstroom is **intermittent** (de waterkrachtcentrale van Coö kan ons tientallen minuten redden, batterijparken slechts een paar minuten, andere toekomstige methoden zoals omzetten van overvloedige windstroom in waterstof en dan weer in elektriciteit is uiterst onrendabel en om die reden voorlopig niet beschikbaar, waarschijnlijk zelfs nooit op grote schaal).

<https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/07/16/waterstofplannen-van-europa-hebben-reality-check-nodig-zegt-euro/>

Wanneer de elektriciteitsproductie hapert, instabiel is, dan is de spanning van 240 Volt/50 Hertz niet gegarandeerd en beschadigt dat onze apparaten met motoren en computers (thuis en in de industrie).

Louter aanbod-gestuurde intermitterende hernieuwbare energieproductie ‘Zon’ en ‘Wind’ destabiliseert het elektriciteitsnet in hoge mate, en kan zonder zeer snel reagerende *back-up* dus niet als een zelfstandige vraag-gestuurde energievorm gezien worden, zoals de goedkopere elektriciteitsproductie via de combinatie kernenergie (*base load*) en fossiele energie (gas) dat wél is.

Die aanzienlijke *intermittency* betekent dat windstroomproductie op land geen op zichzelf staande net-gebonden energieproductie is met een groot praktisch nut.

‘Wind’ heeft dat wél in geval van individuele lokale systemen die niet op de klassieke manier met het publieke net verbonden zijn.

Zoals u niet ergens in de lift wil blijven hangen, u waarschijnlijk altijd koffie wil kunnen zetten en u niet wil dat na uw vakantie de vriezer ontdooit zal zijn, is het eenvoudig te begrijpen dat vooral windstroomproductie op land een zeer snel reagerende back-up nodig heeft om zeer constante levering te verzekeren (primaire levensbehoefte).

En dat kan alleen met gascentrales in de *back up* die dan energetisch en dus economisch zeer onrendabel zijn omdat ze constant aan en uit moeten (daar moet dan ook veel beschamende subsidie voor fossiele energiebronnen bij).

Zeg je windstroomproductie, dan impliceert dat het gebruik van fossiele energie om een bruikbaar energiesysteem (een instrumentkeuze) te realiseren. Het gaat immers om de energie die bij de consument uit het stopcontact komt, die 'groen' is, dus CO₂-vrij geproduceerd, moet zijn.

Daar hanteert de EU een harde norm voor: maximaal 100 gram CO₂ per geproduceerde kilowattuur.

Een half energiesysteem beoordelen als dé oplossing en CO₂-uitstoot vrij, is ernstige misleiding, zelfs puur bedrog.

Dit is echter wat de Europese Commissie wél doet en heeft vastgelegd binnen de **Green Deal/Taxonomy wetgeving** (een bindende lijst waarin die activiteiten zijn opgenomen die als "*groen*" te boek staan en dus wettelijk gesubsidieerd mogen worden en gezien mogen worden als groene investering, bovendien nu massaal vergund moeten worden).

Binnen de Taxonomy zegt de Europese Commissie dat er geen directe emissies zijn: "***Wind ertegen betekent stroom eruit, dus windturbines zijn groen***".

Elk weldenkend mens moet daar een groot vraagteken bij plaatsen omdat deze onhoudbare redenering zelfs in strijd is met overige richtlijnen (o.a. Industrial Emissions Directive) en zelfs met de eigen regels binnen de EU-Taxonomy Verordening! (Zie bijlage bij **B**!).)

Wetende dat er ook aanzienlijke *indirecte* emissies zijn die CO₂-uitstoot betreft, veroorzaakt door de onlosmakelijk ermee verbonden gasgestookte back-up, maar ook door de productie van windturbines, de grondstoffen, het transport, de bouw, de afbraak en de recyclage (voor zover dat mogelijk is), is die Europese stelling beneden alle peil, en tast die de geloofwaardigheid van het Europese klimaatbeleid aan.

(Mocht Europa het grote geld (honderden miljarden) dat nu naar windturbineproducenten en exploitanten gaat, steken in isolatie van bedrijven en woningen, dan is er geen enkele discussie over de (meetbare) effectiviteit van de maatregel, blind vertrouwen is maatschappelijk niet verantwoord).

En dan vergeten we bijna de vele aanpassingen die nodig zijn aan ons elektriciteitsnet waarvoor een Nederlands wetenschappelijk rapport recent toonde dat er daar nog 195 miljard euro extra benodigd is. Die komt niet alleen op het conto van hernieuwbare-energieproductie maar wel voor een significant deel.

De bovenstaande redenering "*Wind ertegen betekent stroom eruit, dus windturbines zijn groen*", is een té simpele truc van de Europese Commissie, die onmiddellijke rechtzetting vereist via een strategische Plan-MER betreffende de instrumentkeuze 'Wind'.

Die al uitgevoerd had moeten zijn voorafgaand aan de bouw van de eerste windturbine en zeker nu twintig jaar later op grond van o.a. art. 3 lid 2a de plan-MER Richtlijn uit 2001 (2001/42/EU).

Opsplitsing van de milieubeoordeling om de globale te ontwijken is strikt verboden.

De enig juiste volgorde is eerst een Plan-MER voor de instrumentkeuzes binnen het NEKP, en dan eentje die ziet op de territoriale invulling van 'Wind' in het landschap.

Men kan die twee ook combineren, vanwege de overzichtelijkheid en om tijd te winnen, dat is een politieke beslissing. Veel meer beslissingsruimte heeft de politiek wettelijk niet.

Doorgaan met de huidige plan-MER bestemmingsneutraliteit hernieuwbare energie is strijdig met het Unierecht gezien de huidige omstandigheid dat:

1. Deze Plan-MER geen passend antwoord is op de wettelijke eis binnen de EU-Klimaat Richtlijn 'RED III' ter beoordeling van de vergunning van 'Wind' in daartoe aan te wijzen gebieden, in de wetenschap dat die beoordeling een categoriek karakter krijgt en de nagestreefde handelswijze, zoals voorgesteld, geen enkele ruimte laat voor de beoordeling of de windturbine het juiste gereedschap op de juiste plaats is voor het omschreven maatschappelijk doel (nuloptie/alternatievenstudie op basis van levenscyclusanalyse (LCA).
2. Er geen andere Plan-MER voorligt die de instrumentkeuze 'Wind' reeds heeft bestempeld als maatschappelijk relevant, of 'groen' zo u wilt.
3. De omkaderende Vlaamse windturbine wetgeving;
 - a) De sectorale normen voor windturbines binnen VLAREM, waar de huidige 'Plan-MER bestemmingsneutraliteit hernieuwbare energie' op zou kunnen steunen betreffende de inplanting (maar zelfs niet genoemd wordt) in o.a. scenario 1, volledig ongeschikt is voor het gestelde doel (liggen ook om die reden nog op tafel bij de Raad van State), verwijst naar een achterhaalde en nu onbestaande ISO 9613-2 (1996) Standaard voor de berekening van windturbinegeluid, en niet naar de huidige versie ISO 9613-2 (2024), die naar zeggen van het ISO instituut wél geschikt zou zijn voor windturbines en mogelijk aanzienlijk minder windturbines toelaat per vierkante kilometer in het dichtbevolkte Vlaanderen (ook over de nieuwe ISO standaard bestaat wetenschappelijke/juridische discussie).
 - b) De bepalingen (paragrafen) binnen de VCRO, waar net zoals aanvankelijk bij de sectorale normen geen verplichte Plan-MER aan is voorafgegaan, derhalve juridisch zouden moeten nietig verklaard worden door het Europese Hof van Justitie, zoals dat ook gebeurde met de sectorale normen binnen het VLAREM (wat nu weer kan gebeuren omdat die wetgeving wezenlijk veranderd wanneer die gewijzigd wordt en zou gaan verwijzen naar de nieuwe berekeningsstandaard (in dat geval zal men alweer een Plan-MER moeten uitvoeren, zo niet valt men terug op de gewone VLAREM wetgeving betreffende geluidsnormen voor de industrie, die nóg minder windturbines per vierkante kilometer toelaat).

De Uniewetgeving inzake Milieu, legt bij alle *plannen en programma's* binnen de o.a. de domeinen: Energie, Industrie en Ruimtelijke Ordening/Landgebruik op om een voorafgaande strategische planmatige milieubeoordeling/rapportage uit te voeren, die zorgvuldig moet gebeuren om relevant te zijn, dus op zijn minst compleet moet zijn.

En best ook een *Social Impact Assessment* bevat, die transitie weegt immers extreem zwaar op de economie en de budgetten van de burger.

Dat geldt onverminderd ook voor kader-stellende wetgeving rond de toekomstige vergunning voor windturbines.

De Europese Raad/ Commissie heeft dat voor de instrumentkeuzes inzake de energietransitie, dus ook voor de instrumentkeuze 'Wind', nooit gedaan hoewel de klimaatrichtlijnen en de Verordening wel degelijk gezien moeten worden als een *plan of programma* zoals bedoeld in de Plan-MER Richtlijn 2001/42/EU.

Natuurlijk is het zo dat een oorlog in Oekraïne de aanzet kan zijn tot een ander energiebeleid, maar die tijdelijke effecten op de energiemarkt aanwenden om plots overal maar windturbines te gaan vergunnen (wildgroei) bedoeld om de toekomstige leveringszekerheid te waarborgen, en wanneer niet vaststaat of en in welke exacte mate de Verordening en het plaatsingsbeleid positief (of negatief) bijdraagt aan het milieu, en wat de maatschappelijke kost daarvan is, getuigt niet van realiteitszin/integriteit, wél van goed lobbywerk.

De feitelijke gevolgen van die nieuwe EU-wetgeving op het terrein betekent dat er nu een Plan-MER bestemmingsneutraliteit hernieuwbare energie voorligt en Vlaamse gemeenten (en burgers) tot 11 april 2025 hebben daar hun mening over kenbaar te maken.

Omdat dit geen eenvoudige materie is en dit een sterk juridisch verhaal betekent, hebben we een model-reactie op de Plan-MER gemaakt die gemeenten kunnen gebruiken als inspiratie maar ook in zijn geheel wanneer de naam: “Gemeente” (-bestuur) **X** wordt vervangen voor de naam van de betreffende gemeente.

Deze inhoudelijke reactie pretendeert niet volledig te zijn maar is voorlopig zeer bruikbaar omdat die de manifeste tekortkomingen van de huidige voorgestelde plan-MER bestemmingsneutraliteit duidelijk weergeeft.

In een later stadium kan men juridisch voortborduren op hetgeen nu reeds kan ingediend worden **vóór 11 april**

<https://omgeving.vlaanderen.be/nl/bestemmingsneutraliteit>

B] Inhoudelijke reactie gemeente X op kennisgeving 'Plan-MER Bestemmingsneutraliteit hernieuwbare energie'. (uitgebreide versie ook bestemd voor MER@Vlaanderen.be)

1. Huidige situatie omtrent de vergunning van windturbineprojecten:

Gemeente X beseft dat zij als lokaal bestuur in het kader van o.m. het binnen art. 4 lid 3 VWEU neergelegde beginsel van loyale samenwerking, wettelijk onderworpen is aan de rechtstreekse werking van de Uniewetgeving inzake milieu, welk primeert boven de nationale/gewestelijke wetgeving.

En onderschrijft uiteraard volledig de noodzaak van de Europese klimaatdoelstellingen betreffende substantiële verlaging van de CO₂-uitstoot als middel om ongewenste klimaatveranderingen effectief te beperken.

Het klimaat-/energiebeleid van de gemeente is op deze realiteit gebaseerd en X kiest in het kader van goed bestuur derhalve voor maatregelen die doeltreffend zijn, daar X het zich in het kader van het eigen en algemeen belang niet kan permitteren anders te handelen.

Het bestuur van de gemeente X dient in het kader van o.a. art. 37 van de oprichtingsakte van de Europese Unie immers te waarborgen dat elke afweging inzake milieuaangelegenheden leidt tot een bewezen hogere beschermingsgraad voor mens en milieu.

Handvest van de Grondrechten van de EU, Artikel 37 – Milieubescherming:

(...) Een hoog niveau van milieubescherming en verbetering van de kwaliteit van het milieu moeten worden geïntegreerd in het beleid van de Unie en worden gewaarborgd overeenkomstig het beginsel van duurzame ontwikkeling. (...)

De aard en vorm van de middelen en maatregelen die daartoe moeten worden ingezet dienen vanzelfsprekend bewezen effectief te zijn, aldus te voldoen aan het begrip *best available technique* (BAT), zoals ook de Richtlijn Industriële Emissies van Europa dat ons verplicht.

Het gemeentebestuur van X heeft, de wetenschappelijke actualiteit volgend, echter gereede twijfels betreffende de effectiviteit van sommige maatregelen en stelt zich de vraag of de milieu impact van die bepaalde maatregelen de grens van het normaal maatschappelijk toelaatbare niet zullen overschrijden.

Het bestuur van de gemeente X ziet momenteel het volgende gebeuren:

De klimaatrichtlijnen waaronder RED III en de (tijdelijke) Europese Verordening (EU) 2022/2577, die de lidstaten een versnelde uitrol van de productie van hernieuwbare energie, met name windenergie oplegt, en daartoe verplicht tot het aanwijzen van "Go to areas", steunen géén van alle op een door de Unie uitgevoerde voorafgaande strategische planmatige milieubeoordeling, die de primaire wetgeving van de Unie (o.m. het Verdrag van Aarhus) én de secundaire wetgeving van de Unie (de Plan-MER Richtlijn 2001/42/EU), niet alleen aan de lokale besturen, maar vanzelfsprekend aan *alle* besturen oplegt.

Dit is onbegrijpelijk en heeft tot rechtstreeks gevolg dat die Unierechtelijke verplichting automatisch doorschuift naar de lidstaten, die daar feitelijk door de EC niet de mogelijkheid toe gegund wordt, door de extreem korte termijnen die de Europese klimaatwetgeving oplegt aan de lidstaten.

Een voorbeeld is de verplichting voor de lidstaten om gefundeerde, gedetailleerde Nationale Energie- en Klimaat plannen op te stellen, die dus stevast zonder SMB tot stand kwamen.

Ook België en haar gewesten hebben territoriale instrumentkeuzes gemaakt geforceerd door Europa, die geen van allen kunnen steunen op de uitkomsten van voorafgaande strategische planmatige milieubeoordeling, zoals die bedoeld wordt voor alle *plannen en programma's* in bijvoorbeeld de domeinen: *Energie, Industrie en Ruimtelijke ordening of grondgebruik*, binnen artikel 3 lid 2a van de Plan-MER Richtlijn 2001/42/EU.

(...) 2. Behoudens lid 3 wordt een milieubeoordeling uitgevoerd voor alle plannen en programma's

(a) die worden opgesteld voor landbouw, bosbouw, visserij, energie, industrie, vervoer, afvalbeheer, waterbeheer, telecommunicatie, toerisme, ruimtelijke ordening of grondgebruik en die het kader vormen voor de toekenning van toekomstige vergunningen voor de in de bijlagen I en II van Richtlijn 85/337/EEG genoemde projecten, of (...)

De Unie wijst erop dat de wettelijke bepalingen binnen de klimaatrichtlijnen niet leiden tot schrapping van de wettelijke verplichtingen opgelegd binnen het overige Unierecht inzake milieu:

RICHTLIJN (EU) 2018/2001 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 11 december 2018 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen:

(...) (45) De samenhang tussen de doelstellingen van deze richtlijn en het overige milieurecht van de Unie moet gewaarborgd worden. Met name tijdens de beoordelings-, plannings- of vergunningsprocedures voor installaties voor energie uit hernieuwbare bronnen, dienen de lidstaten rekening te houden met het gehele milieurecht van de Unie en met de bijdrage van energie uit hernieuwbare bronnen aan de milieu- en klimaatveranderingsdoelstellingen, in het bijzonder in vergelijking met installaties voor energie uit niet-hernieuwbare bronnen. (...)

De rechtspraak van het Europese Hof van Justitie is duidelijk over de reikwijdte van bijvoorbeeld de plan-MER richtlijn:

Gevoegde zaken C-105/09 en C-110/09, Terre wallonne ASBL en Inter-Environnement Wallonie ASBL / Region wallonne [2010] Jurispr. I-05611 ('Inter-Environnement').

De conclusie van AG Kokott in de punten 60-67, van 4 maart 2010;

(...) 67. Samenvattend dient dus te worden vastgesteld dat een plan of een programma een kader vormt, voor zover besluiten worden genomen die invloed uitoefenen op de mogelijke toekenning van toekomstige vergunningen voor projecten, in het bijzonder wat de ligging, aard, omvang en gebruiksvoorwaarden of de toewijzing van hulpbronnen betreft. (...)

Een energietransitie-plan of programma om klimaatredenen, met concrete bepalingen, cijfers, voorwaarden met een aanzienlijk territoriale infrastructurele uitwerking, dat binnen een gewest of lidstaat concreet de weg baant tot vergunning van bepaalde instrumenten binnen een bepaald tijdschema, hier concreet windparken met exact genoemde aantallen windturbines en op te stellen vermogens, welke onbetwistbaar significante cumulerende milieueffecten zullen hebben, dient gezien te worden als een plan of programma in het kader van de SMB-richtlijn, en benodigd dus een passende voorafgaande strategische planmatige milieubeoordeling in het kader van die richtlijn 2001/42/EU.

Het is duidelijk niet aan de lidstaat noch aan het gemeentebestuur van X de energietransitie als geheel met inbegrip van het klimaatplan, omkaderende wetgeving, windplannen en de realisatie van bijvoorbeeld onshore windenergie op haar grondgebied, niet te beschouwen als *plannen of programma's* binnen het kader van de EU-richtlijnen, omdat er geen enkele redelijke wetenschappelijke twijfel bestaat dat een dergelijk *plan of programma* significante negatieve milieugevolgen zal hebben, zeker ook lokaal.

Arrest van 25 juni C-24/19, in de zaak 'Nevele':

(...) ...een voldoende groot belang en een voldoende ruime reikwijdte hebben om de voorwaarden te bepalen waaronder een vergunning kan worden verleend voor de oprichting en exploitatie van windturbineparken, die onmiskenbaar gevolgen hebben voor het milieu. (...)

Het niet-beschouwen van ook de uitvoering te velde van de klimaatplannen en haar onderdelen, als een *plan of programma* in het kader van de richtlijn 2001/42/EU, is in strijd met de EU-verplichting door de lidstaat en de lokale overheden een hoog niveau van bescherming van mens en milieu te waarborgen, als hoofddoelstelling van de Europese Unie.

Uit de jurisprudentie van het Europese Hof van Justitie (EHvJ) en de Raad van State (RvS) blijkt duidelijk dat omkaderende wetgeving, die het kader vormt voor toekomstige vergunning, plan-MER-plichtig is (arrest 'D'Oultremont' C-290/15, en arrest 'Nevele' C-24/19).

In Vlaanderen maken de Sectorale normen voor windturbines binnen Vlarem II deel uit van dat kader, de omzendbrieven bijbehorend, maar mogelijk ook de paragrafen betreffende bestemmingsneutraliteit en 'clichering' binnen de VCRO die windturbines tot een algemeen belang verheffen en toestaan om industriële windturbines zonevreemd te vergunnen.

De omkaderende wetgeving voor de vergunning van windturbines is bewezen plan-MER-plichtig, echter maar een deel van die wetgeving is tot stand gekomen op basis van een voorafgaand uitgevoerde plan-MER.

Dat ook Nationale Energie- en Klimaat Plannen (NEKP's) vallen onder de werking van o.m. art. 3 lid 2a van de Plan-MER Richtlijn en het Verdrag van Aarhus, is voornamelijk juridisch onbetwist gebleven.

Er zijn echter decennia lang, sinds de inwerkingtreding van de Richtlijn 2001/42/EU, windparken vergund in België, en ook hier in X, waarbij elke vorm van voorafgaande strategische planmatige milieubeoordeling ontbrak.

Deze werden vergund zonder project-MER of mét een project-MER die stevast vermeldde:

Citaat uit de recente project-MER voor 4 windturbines bij Tongeren.

(...)

De doelstelling van het project is productie van (groene) elektriciteit. Voorliggend windproject zal een belangrijke bijdrage leveren tot de hernieuwbare energiedoelstellingen van Vlaanderen. Mogelijke alternatieven om dezelfde doelstelling te realiseren maken gebruik van andere klassieke of hernieuwbare energiebronnen. Het afwegen van dergelijke alternatieven is eerder een zaak van het politiek/maatschappelijk debat en overstijgt de reikwijdte van dit project-MER.

De doelstellingen werden supra besproken.

(...)

(...)

4.3 Locatiealternatieven

In eerste instantie dient aangegeven te worden dat in het project-MER geen afweging gemaakt zal worden van de milieu-impact van de inplanting van de windturbines van het beoogde project, tegenover andere mogelijke locaties in Vlaanderen of offshore. Een dergelijke afweging valt buiten de scope van een project-MER.

(...)

Dit toont dat er een manifest hiaat bestaat in de milieubeoordeling tussen de klimaatwetgeving op Europees niveau tot aan de vergunning van windparken te velde.

Immers, wanneer geen enkele strategische planmatige beoordeling van de instrumentkeuze *windturbines in X* werd uitgevoerd, en er dus geen enkele juridisch relevante milieubeoordeling voorligt die bewijst dat het plaatsen van dergelijke windturbines (ook in zonevreemd gebied) doelmatig is om de door de EC opgelegde klimaatdoelstellingen te behalen en in welke exacte mate, dan moeten we concluderen dat er een belangrijke schakel mist en dus een enorm en onoverkomelijk hiaat bestaat in de keten van de wettelijke milieubeoordelingen (zie C-2019/955/EU, C-290/15, C-24/19).

Waaruit volgt dat het bestuur van de gemeente X, gezien de rechtstreekse doorwerking van het Unierecht, niet in de wettelijke positie verkeert om, gezien die huidige situatie, positief te kunnen beslissen over voorgestelde windprojecten.

Wanneer namelijk de alternatievenstudie op strategisch planmatig niveau overgeslagen wordt, vergunt men uiteindelijk instrumenten waarmee men mogelijk niet aan de EU-klimaatopdracht voldoet, en ligt het juridisch en maatschappelijk bewijs zeker niet voor dat een ander instrument, of het zelfde instrument op een betere locatie, niet effectiever en maatschappelijk aanvaardbaarder zal zijn.

Voldoet de instrumentkeuze *Onshore Wind* aan de **max. 100 gram CO₂ eq/ kWh** vereiste die de wettelijke basis vormt voor de *Taxonomy (Green Deal)*?

Deze cruciale vraag ziet het bestuur van X niet door Europa, noch door Vlaanderen beantwoord.

Bovenstaande betreft de huidige situatie en impliceert dat de vraag of windturbines in en om gemeente X een positieve impact hebben op mens en milieu, en in welke exacte mate, tot op heden volledig onbeantwoord is gebleven, ondanks uitgevoerde commerciële project-MER's door de initiatiefnemers/exploitanten.

2. Toekomstige situatie t.a.v. de milieubeoordelingen voorafgaand aan de vergunning van windturbineprojecten.

Primair om klimaatdoelstellingen legt de laatste Europese Hernieuwbare Energie Richtlijn (RED III Directive) de lidstaten op, via het aanwijzen van "*Go to area's*", om de dichtheid van windturbines in het landschap aanzienlijk te verhogen en deze overal te kunnen bouwen, enkele uitzonderingen daargelaten.

De Verordening (EU) 2022/2577 beveelt de lidstaten, in het kader van art. 122 VWEU, om een versnelde vergunningsgolf te realiseren vanwege de oorlog met Oekraïne.

Om onafhankelijk te zijn van energie uit Rusland zou er volgens die verordening sprake zijn van een *overriding public interest* betreffende de bouw van o.m. windparken, een instrumentkeuze die per saldo een groot gebruik van fossiel gas (back-up) impliceert...

Echter voorafgaand aan beide wetgevingen, is geen strategische planmatige Plan-MER voorafgegaan die zou aantonen dat zowel voor het klimaat als de energiebeveerzadzekerheid de ingeslagen weg de enig juiste zou zijn, laat staan het hoogst denkbare publieke belang zou dienen.

Om dat belang wél te kunnen aantonen is volgens het Unierecht de correcte uitvoering van het Verdrag van Aarhus juridisch elementair, en daartoe in de praktijk de uitvoering van de strategische planmatige milieubeoordeling via de Plan-MER.

Het belang van het Verdrag toont het arrest 262.340 van 12 februari 2025 van de Raad van State, met een prejudiciële vraag aan het EHvJ over **Repowering** en art 6.

(Wat een mogelijke “juridische bom” is onder de economische haalbaarheid van windprojecten.)

"In a legal regime where the operation an activity covered Annex I of the Aarhus Convention is subject to an operating permit granted for a maximum period of 20 years,

- Must Article 6(1)er and (10) and points 20 and 22 Annex I to the Aarhus Convention be interpreted as meaning that a decision to extend by 10 years the operation of an activity initially authorised for 20 years must be subject to a public participation phase?

- Are Article 6(1)er and (10) of the Aarhus Convention to be interpreted as meaning that a legal regime in which the procedure for extending the operation of activity by 10 years never includes a public participation phase is incompatible with that article?

Europa lijkt het belang van SMB t.a.v. ‘Klimaat’ nu plots begrepen te hebben en legt de lidstaten op een Plan-MER uit te voeren (RED III) om daarmee de in de richtlijn bevolen “Go to area’s” aan te wijzen.

Momenteel ligt het **Plan-MER ‘Bestemmingsneutraliteit hernieuwbare energie’** voor, dat logischerwijs het antwoord van Vlaanderen zou moeten zijn om daarmee het geconstateerde hiaat in de keten van milieubeoordelingen, voorgoed te dichten, zeker in het licht van ‘versnelde vergunning’.

Echter, uit de kennisgeving van die plan-MER blijkt dat die geenszins bedoeld is om daarmee de essentiële vraag te beantwoorden of en waar windenergie voor Vlaanderen het juiste gereedschap op de juiste plaats is, laat staan de best beschikbare techniek.

De instrumentkeuze ‘Wind’ zelf wordt namelijk niet in vraag gesteld, net als dat niet is gebeurd in het NEKP noch in enig ander beleidsdocument afkomstig van Europa, of bijvoorbeeld het ‘Windplan 2025’.

Het genoemde hiaat in de milieubeoordeling, dat enkel kan gedicht worden door uitvoering van die strategische plan-MER in overeenstemming met de wettelijke vereisten die het Verdrag van Aarhus ons oplegt, wordt door de huidige plan-MER niet gedicht.

“Opsplitsing van globale beoordeling” is echter strikt verboden.

En van een andere plan-MER die dat gat wél zou dichten is voor zover ons gemeld nog geen sprake, terwijl de termijn die de EC de lidstaten gegeven heeft bijna verloopt en men zelfs al een *infringement procedure* heeft opgesteld tegen 24 lidstaten, waaronder België.

Arrest C-2019/955/EU, Het ‘Derrybrienarrest’ (Iers windpark zonder voorafgaande MER):

“Om te beginnen zij eraan herinnerd dat volgens vaste rechtspraak een lidstaat zich niet mag beroepen op bepalingen, praktijken of situaties van zijn interne rechtsorde ter rechtvaardiging van de niet-nakoming van uit het Unierecht voortvloeiende verplichtingen.”

“Er moet immers een halt worden toegeroepen aan mogelijke strategieën ter ontwijking van de in richtlijn 2001/42 neergelegde verplichtingen, die de vorm kunnen aannemen van een fragmentering van de maatregelen, waardoor aan de nuttige werking van deze richtlijn afbreuk wordt gedaan.”

*“Om te beginnen is volgens artikel 1 van richtlijn 2001/42 de wezenlijke doelstelling van deze richtlijn ervoor te zorgen dat plannen en programma’s die aanzienlijke effecten op het milieu kunnen hebben, **bij hun voorbereiding en vóór hun vaststelling worden onderworpen aan een milieubeoordeling.**”*

*“alle noodzakelijke algemene en bijzondere maatregelen te treffen om te verzekeren dat **alle „plannen of programma’s” die „aanzienlijke milieueffecten” in de zin van deze richtlijn kunnen hebben**, worden onderworpen aan een milieubeoordeling overeenkomstig de in deze richtlijn vastgestelde procedurevoorschriften en criteria”*

ARREST van de Raad van State, 25 juni 2020 In zaak ‘Nevele’ **C-24/19**, de nietigverklaring van de Vlaamse sectorale normen voor windturbines binnen VLAREM II:

(...) Er moet immers een halt worden toegeroepen aan mogelijke strategieën ter ontwijking van de in richtlijn 2001/42 neergelegde verplichtingen, die de vorm kunnen aannemen van een fragmentering van de maatregelen, waardoor aan de nuttige werking van deze richtlijn afbreuk wordt gedaan (zie in die zin arresten van 7 juni 2018, Inter-Environnement Bruxelles e.a., C-671/16, EU:C:2018:403, punt 55, en 12 juni 2019, CFE, C-43/18, EU:C:2019:483, punt 64). (...)

*(...) 81 Om te beginnen is volgens artikel 1 van richtlijn 2001/42 de wezenlijke doelstelling van deze richtlijn ervoor te zorgen dat plannen en programma’s die aanzienlijke effecten op het milieu kunnen hebben, **bij hun voorbereiding en vóór hun vaststelling worden onderworpen aan een milieubeoordeling***

*82 Daar in deze richtlijn geen bepalingen te vinden zijn betreffende de gevolgen die moeten worden verbonden aan een schending van de daarin vastgestelde procedurele bepalingen, dienen de lidstaten in het kader van hun bevoegdheden **alle noodzakelijke algemene en bijzondere maatregelen te treffen om te verzekeren dat alle „plannen” of „programma’s” die „aanzienlijke milieueffecten” in de zin van deze richtlijn kunnen hebben, worden onderworpen aan een milieubeoordeling overeenkomstig de in deze richtlijn vastgestelde procedurevoorschriften en criteria** (zie in die zin arrest van 28 juli 2016, Association France Nature Environnement, C-379/15, EU:C:2016:603, punt 30 en aldaar aangehaalde rechtspraak). (...)*

Perscommuniqué EHvJ betreffende dat arrest, 25 juni 2020, nr. 77/20:

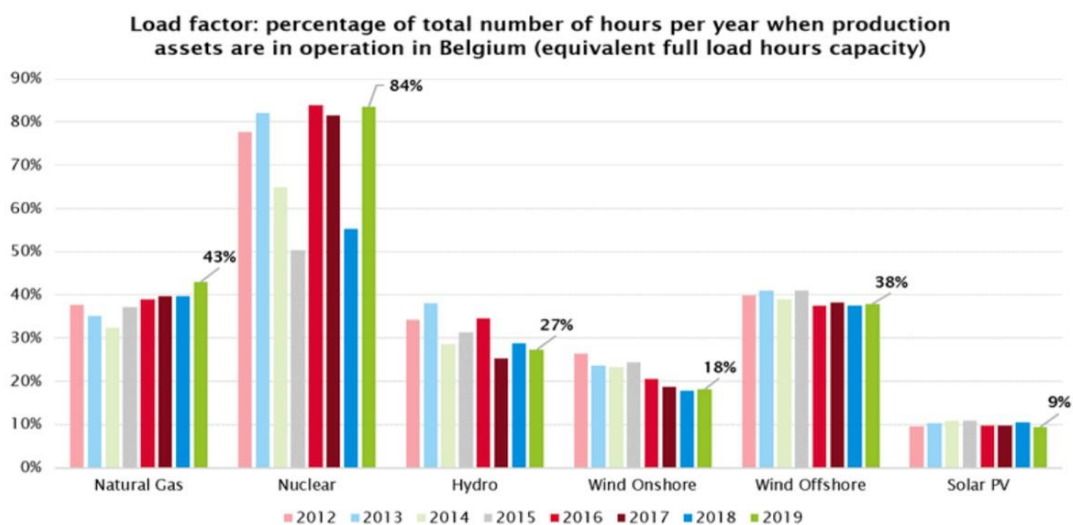
*(...) Het hoge milieubeschermingsniveau dat richtlijn 2001/42 beoogt te waarborgen door plannen en programma’s met mogelijkerwijs aanzienlijke milieueffecten aan een milieubeoordeling te onderwerpen, strookt bovendien met de vereisten die de Verdragen en **het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie** stellen op het gebied van bescherming en verbetering van de kwaliteit van het milieu.*

Deze doelstellingen zouden in gevaar kunnen komen door een restrictieve opvatting die een lidstaat de mogelijkheid geeft om zich te onttrekken aan de milieubeoordelingsplicht door de vaststelling van plannen of programma's doelbewust niet verplicht te maken.

Tot slot heeft het Hof erop gewezen dat de ruime uitlegging van het begrip „plannen en programma's” ook in overeenstemming is met de internationale verbintenissen van de Unie. (...)

“It is illegal to split the assessment requirement into the assessment of a number of part measures, while failing to assess the overall programme as a whole.”

Samenvattend, het bestuur van X constateert dat het Europese beleid inzake hernieuwbare energie grote juridische mankementen vertoont en de logische volgorde der dingen niet wordt gerespecteerd ook op Vlaams niveau, en beschouwt de plan-MER bestemmingsneutraliteit op zijn minst als incompleet en is van mening dat die tevens als voorbarig moet beschouwd worden, wat manifeste strijdigheid inhoudt met het Unierecht inzake milieu.

Bovendien wordt geconstateerd dat de geplande intermitterende, louter aanbod-gestuurde onshore windenergie niet bewezen de snelle en juiste oplossing is voor de energiebevoorradingzekerheid vanwege de blijvende enorme nood aan fossiele back-up die betreffende bijv. Limburg kwantitatief mogelijk ver boven het consumeerbare deel van de geproduceerde windstroom uitstijgt vanwege de door Elia vastgestelde gemiddelde productie-/capaciteitsfactor ongeveer 0.18 van voor onshore wind in Vlaanderen (zie grafiek).

M.a.w. 0.18×8.760 uur (een jaar) betekent ongeveer 300 dagen per jaar géén energieopbrengst (gerekend aan vollasturen). Dus 300 dagen per jaar steunt het sterk intermitterende energiesysteem *Wind* in hoofdzaak op de (fossiele) back-up.

Stel, hypothetisch, dat die PF/CF inmiddels met 50% toegenomen zou zijn, dan nog blijft onshore Wind marginaal, hooguit een paar procent van onze totale energiebehoefte.

Limburg zal echter het Vlaamse gemiddelde lang niet behalen, vanwege de ligging zo ver van de zee.

Alternatievenstudies (behorend bij de strategische planmatige milieubeoordeling, noodzakelijk om een hoog beschermingsniveau te kunnen waarborgen), op basis van een complete levenscyclusanalyse (LCA), betreffende de instrumentkeuze Windenergie en de overige redelijke alternatieven, die essentieel zijn voor de beoordeling van de maatschappelijke vraag of de uitbreiding van juist intermitterende windenergieopwekking in X positief of negatief, en in welke exacte mate, maatschappelijk wenselijk is, m.a.w. een deugdelijke plan-MER die tevens een *Social Impact Assessment* (SIA) bevat, staan niet op het programma van de huidige Plan-MER Bestemmingsneutraliteit.

Het is geenszins bewezen dat onshore Wind voldoet aan de binnen de eigen klimaatwetgeving van de Unie (Taxonomy Regulation/Green Deal) gestelde norm van max. 100 gram CO₂eq/kWh.

De Unie zegt dat er bij *Wind* geen sprake is van direct (carbon) emissions, wat impliceert dat er wel indirect (carbon) emissions zijn.

Er bestaat geen enkele valabele reden die laatste structureel te negeren bij windenergie en die wél te beschouwen bij andere instrumentkeuzes.

De bestempeling van *Onshore Wind*, als een “groene milieuvriendelijke” instrumentkeuze en een “*overriding public interest*”, in het kader van de EU-klimaatdoelstellingen / energiebevoorradingszekerheid onafhankelijk van andere mogelijkheden, is een manifeste misleiding van het betrokken publiek die onmiddellijke rechtzetting vereist via een strategische planmatige milieubeoordeling.

De jurisprudentie van het EHvJ is zeer duidelijk over de gevolgen van het uitblijven van de juiste MER:

C-2019/955/EU:

(...) 75 Krachtens het in artikel 4, lid 3, VEU neergelegde beginsel van loyale samenwerking zijn de lidstaten evenwel verplicht de onwettige gevolgen van deze schending van het Unierecht ongedaan te maken. Deze verplichting geldt ten aanzien van elk orgaan van de betrokken lidstaat en met name ten aanzien van de nationale autoriteiten die in het kader van hun bevoegdheden verplicht zijn alle nodige maatregelen te treffen om het verzuim van een milieueffectbeoordeling te herstellen, bijvoorbeeld door een reeds verleende vergunning in te trekken of op te schorten, teneinde een dergelijke beoordeling alsnog te verrichten (zie in die zin arresten van 7 januari 2004, Wells, C-201/02, EU:C:2004:12, punt 64, en 26 juli 2017, Comune di Corridonia e.a., C-196/16 en C-197/16, EU:C:2017:589, punt 35). (...)

(...)89 Om te beginnen zij eraan herinnerd dat volgens vaste rechtspraak een lidstaat zich niet mag beroepen op bepalingen, praktijken of situaties van zijn interne rechtsorde ter rechtvaardiging van de niet-nakoming van uit het Unierecht voortvloeiende verplichtingen (arresten van 2 december 2014, Commissie/Griekenland, C-378/13, EU:C:2014:2405, punt 29, en 24 januari 2018, Commissie/Italië, C-433/15, EU:C:2018:31, punt 56 en aldaar aangehaalde rechtspraak). Hieruit volgt dat Ierland de niet-uitvoering van de verplichtingen die voortvloeien uit het arrest van 3 juli 2008, Commissie/Ierland (C-215/06, EU:C:2008:380), niet kan rechtvaardigen door zich te beroepen op nationale bepalingen... (...)

Arrest C-24/19:

83 Volgens het in artikel 4, lid 3, VEU neergelegde beginsel van loyale samenwerking zijn de lidstaten verplicht de onwettige gevolgen van een dergelijke schending van het Unierecht ongedaan te maken. Hieruit volgt dat de bevoegde nationale autoriteiten, inclusief de

*nationale rechterlijke instanties waarbij beroep is ingesteld tegen een nationale handeling die in strijd met het Unierecht is vastgesteld, verplicht zijn om in het kader van hun bevoegdheden alle noodzakelijke maatregelen te treffen om het verzuim van een milieubeoordeling te herstellen. Dit kan er, voor een „plan” of „programma” dat is vastgesteld zonder rekening te houden met de verplichting een milieubeoordeling te verrichten, bijvoorbeeld in bestaan dat maatregelen tot opschorting of nietigverklaring van dit plan of programma worden vastgesteld (zie in die zin arrest van 28 juli 2016, Association France Nature Environnement, C-379/15, EU:C:2016:603, punten 31 en 32) **en dat een reeds verleende vergunning wordt ingetrokken of opgeschort teneinde een dergelijke beoordeling alsnog te verrichten** [zie in die zin arrest van 12 november 2019, Commissie/Ierland (Windturbinepark te Derrybrien), C-261/18, EU:C:2019:955, punt 75 en aldaar aangehaalde rechtspraak].*

84 Daar moet nog aan worden toegevoegd dat enkel het Hof, bij wijze van uitzondering en om dwingende redenen van rechtszekerheid, een voorlopige opschorting kan toestaan van het effect dat een regel van het Unierecht op het daarmee strijdige nationale recht heeft, namelijk de terzijdestelling ervan. Indien de nationale rechterlijke instanties bevoegd zouden zijn om aan de nationale bepalingen voorrang te geven boven het Unierecht waarmee zij in strijd zijn, al was het maar tijdelijk, dan zou immers afbreuk worden gedaan aan de uniforme toepassing van het Unierecht (arrest van 29 juli 2019, Inter-Environnement Wallonie en Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen, C-411/17, EU:C:2019:622, punt 177 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

89 Die nietigverklaring zou volgens de in punt 83 van het onderhavige arrest aangehaalde beginselen ook moeten plaatsvinden **indien blijkt dat de uitvoering van het windturbineparkproject al is gestart of zelfs al is afgerond.**

Citaat uit het klimaatplan:

*“Blijven inzetten op milieueffectrapportage voor het bereiken van de klimaatdoelstellingen. We willen ook **een grondige analyse maken van de instrumenten die in de ruimtelijke planning worden gehanteerd..**”*

“We zetten verder in op MER voor het bereiken van de klimaatdoelstellingen.”

3. Het gemeentebestuur van X is van mening dat:

1. de huidige plan-MER dient stopgezet te worden vanwege manifeste onvolledigheid en derhalve voorbarigheid.
2. en een andere plan-MER dient georganiseerd te worden, met inbegrip van levenscyclusanalyses (LCA) betreffende de instrumentkeuze windenergie, die de het vereiste hoge niveau en dus de Unierechtelijk vereiste volledigheid van de milieubeoordeling wél kent en beantwoord aan de EU-opdracht binnen de RED III Directive en het overige primaire en secundaire Unierecht inzake milieu.

Het is immers strikt verboden de globale milieubeoordeling op te splitsen in deelbeoordelingen om daarmee die globale beoordeling te ontlopen, “saucissonering”. (r.o. 48 arrest D’Oultremont C-290/15, EHVJ).

3. binnen die plan-MER voor de instrumentkeuze Wind de bijbehorende *intermittency* dient opgenomen te worden, dus óók de indirecte CO2-uitstoot van *Onshore Wind*: betreffende de back-up, netaanpassingen, alsmede de complete uitstoot berekend d.m.v. de levenscyclusanalyse van *cradle to grave* van de huidige generatie windturbines van 150-280m hoogte.
4. daarmee aangetoond moet worden of de instrumentkeuze *Onshore Wind* lokaal, in de huidige en toekomstige *modus operandi*, voldoet aan de **max. 100 gram CO2 eq/ kWh** vereiste die de basis vormt voor de *Taxonomy* binnen de *Green Deal*.
M.a.w. op een wetenschappelijke manier aantonen of die instrumentkeuze *Wind* wettelijk als “Groen” bestempeld kan worden.
5. binnen die plan-MER, kaartlagen opgenomen moeten worden met de productie-capaciteitsfactor van *Wind* gedetailleerd per regio, en daar gepaste conclusies aan verbonden moeten worden.
6. onderzocht moet worden of men een Plan-MER ‘Bestemmingsneutraliteit’ juridisch enerzijds kan baseren op bestaande wetgeving zoals de **Sectorale normen voor windturbines binnen VLAREM II**, die inhoudelijk nog ter discussie staan bij de Raad van State, mogelijk ongeschikt zijn voor het gestelde wettelijk doel, verwijzen naar een ISO-9613-2 Standaard uit 1996 voor de berekening van geluidspropagatie die definitief onbestaande is en reeds vervangen werd door een recente versie waar de huidige wetgeving niet naar verwijst en bovendien mogelijk significant minder windturbines per km2 toelaat. <https://www.iso.org/standard/20649.html>

Anderzijds op (dubieuze) **bepalingen en artikelen binnen de VCRO** die uitgaan van een nooit aangetoond algemeen belang, niet kunnen steunen op de door het Unierecht verplichte voorafgaande strategische plan-MER, eveneens duidelijk kader-stellend zijn voor zonevreemde vergunning en mogelijk hetzelfde juridische lot beschoren zullen zijn als de sectorale normen, namelijk de definitieve nietigverklaring.

7. wetenschappelijk onderzocht moet worden binnen de geplande plan-MER of de huidige en toekomstige wildgroei maatschappelijk wenselijk is.

8. voorafgaand wetenschappelijk onderzoek dient uitgevoerd te worden of de te formuleren wetgeving het aantal ernstig gehinderde personen brengt naar internationaal gezien wenselijke maximale niveaus.
9. onderzoek dient uitgevoerd te worden dat een wetenschappelijk onderbouwd antwoord geeft op de vraag hoeveel waardedaling van onroerend goed plaatsvindt en dus hoeveel planschade zal moeten uitbetaald worden aan omwonenden in de verschillende scenario's, in relatie tot het onderzoek dat het gerenommeerde TNO recent uitvoerde in opdracht van de Nederlandse Regering en uitkwam op een aan te leggen reservering van 15,5 miljard euro voor de reeds bestaande Nederlandse plannen tot 2030.
10. de plan-MER afgestemd dient te worden met de situaties over de gewestgrenzen, om belangenconflicten en nadelige situaties voor bewoners van grensgebieden uit te sluiten.
11. binnen de MER de Verdragen van Aarhus en Espoo in hoge mate gerespecteerd moeten worden.
12. binnen de MER de Uniewetgeving inzake milieubescherming, o.m. Habitatrichtlijn en KRW, gerespecteerd moeten worden m.b.t. uitstoot schadelijke emissies en de plicht tot het hanteren van het voorzorgsprincipe/ stand still, indien het algemeen belang juridisch onvoldoende geconcretiseerd is.
13. het bestuur van de gemeente X in het kader van de bepalingen binnen het Verdrag van Aarhus op de hoogte gehouden dient te worden van alle vorderingen, opdat het tijdig de juiste keuzes zal kunnen maken in het kader van de energietransitie.

C] Bijlage:

CEAW over de Taxonomy/Greendeal:

De Europese Commissie hield tot 05/02/2025 een publieke bevraging betreffende de invulling/wijziging van de lijst van groene activiteiten binnen de EU-Taxonomy verordening.

De Taxonomy is feitelijk een lijst en de Verordening legt die activiteiten juridisch vast die gesubsidieerd zullen gaan worden en in aanmerking genomen mogen worden als groene investeringen.

Het is een uiterst belangrijk Europees gegeven waar de door de EC gereguleerde energietransitie, in zijn geheel, zich op baseert.

CEAW, 'Coordination European Affairs on Windturbines', een overkoepelende organisatie van een veertiental Europese burgerplatforms, heeft gecontribueerd en presenteerde de volgende zeer relevante opmerkingen:

(...)

Samengevat roept CEAW op tot :

- (i) de erkenning dat elektriciteitsopwekking uit windenergie directe emissies veroorzaakt als gevolg van de productie ervan EN van de intermitterende werking;*
- (ii) de vervanging van de drempel van 100g CO₂e/kWh als een technisch screeningscriterium voor elektriciteitsopwekking uit windenergie met betrekking tot de doelstelling om de klimaatverandering te beperken;*
- (iii) in plaats daarvan, de berekening van de feitelijke CO₂e/kWh-emissies in het elektriciteitssysteem ten gevolge van elektriciteitsopwekking uit windenergie;*
- (iv) bekendmaking en openbare raadpleging van verzoeken die worden ingediend in het kader van het mechanisme voor verzoeken van belanghebbenden.*

*Ten eerste bevat de EU-Taxonomy regelgeving de stelling **dat wind en zonne-energie in aanmerking komen omdat er geen directe emissies zijn** (Climate Bonds Initiative 2024, p. 19)". (p24).*

Deze bewering is feitelijk onjuist. Elektriciteitsproductie uit windenergie is op twee manieren een directe bron van emissies, namelijk de productie en bouw van windturbines en de intermitterende elektriciteitsproductie uit windenergie.

De vooronderstelling dat elektriciteitsproductie uit windenergie geen directe emissies zou veroorzaken is ook in strijd met de taxonomieverordening 852/2020 (TR) die het volgende vereist :

- (i) technische screeningscriteria voor de meting van de wezenlijke bijdrage (in termen van uitstoot CO₂e) van een activiteit naar (10(3) TR);*
- (ii) "afdoend wetenschappelijk bewijs" (artikel 19, lid 1, onder f), TR);*
- (iii) het beginsel van technologische neutraliteit onder art. 19 (1)a) en j) TR; en*
- (iv) dat een technisch screeningscriterium "ervoor moet zorgen dat **elektriciteitsproductieactiviteiten die gebruik maken van vaste fossiele brandstoffen niet in aanmerking komen als duurzame economische activiteiten**" (art. 19, lid 3, TR) (gezien de intermitterende elektriciteitsproductie uit windenergie, die afhankelijk is van back-up opwekkingscapaciteit die onder andere gebruik maakt van vaste fossiele brandstoffen).*

Ten tweede vormt de drempel van 100g CO₂e/kWh voor energie (die echter in de loop van de tijd wordt verlaagd) (DR, blz. 19-38) niet het bewijs van een wezenlijke bijdrage aan de doelstelling van de beperking van de klimaatverandering zoals vereist door de taxonomieverordening.

De huidige drempel (en toekomstige verlaagde drempels) is ook in tegenspraak met de hierboven geciteerde bepalingen van de taxonomieverordening.

*Deze kwestie, dat wil zeggen de weigering om de drempel van 100g CO₂e/kWh te herzien en te vervangen door een daadwerkelijke meting van de emissies, met inbegrip van de emissies die worden veroorzaakt door de intermitterendheid van de activiteit, als een technisch screeningscriterium voor de wezenlijke bijdrage van de activiteit aan de doelstelling van de beperking van de klimaatverandering, wordt momenteel behandeld in **zaak T-583/22** voor het **General Court van de Europese Unie**.*

Ten derde moet bij de juiste benadering van het meten van een wezenlijke bijdrage aan de objectieve beperking van de klimaatverandering van elektriciteitsopwekking uit windenergie rekening worden gehouden met de intermitterendheid van die activiteit, in overeenstemming met de hierboven aangehaalde bepalingen van de taxonomieverordening.

Het is mogelijk om de CO₂e-emissies te berekenen die het gevolg zijn van de intermitterendheid van de activiteit in de sector van de elektriciteitsproductie, rekening houdend met de wetenschappelijke en technische vooruitgang met betrekking tot de meting van dergelijke emissies binnen de sector of elektriciteitsproductie.

*Het meten van CO₂e-emissies ten gevolge van de intermitterendheid van de activiteit wordt bijvoorbeeld geïllustreerd in *Les éoliennes onshore peuvent-elles réduire suffisamment les émissions de gaz à effet de serre en Wallonie?*, professeur Pierre Boniver, Centre Jean Gol, 2023, 17 pagina's).*

Ten vierde zou er meer transparantie moeten zijn over de activiteiten in verband met de taxonomie en in het bijzonder het mechanisme voor verzoeken van belanghebbenden (Stakeholder Request Mechanism, SRM) (DR, blz. 12 en 20).

Deze transparantie moet het volgende omvatten

(i) de bekendmaking van verzoeken in het kader van het SRM; en

(ii) raadpleging van het publiek over de verzoeken in het kader van het SRM na de beoordeling van de verzoeken door het Platform voor duurzame financiering, maar voorafgaand aan een besluit over de opname en/of wijziging van de taxonomie.

(...)

(vertaald uit het Engels)

De Europese Commissie gaat dus geheel ongefundeerd uit van de volgende aanvechtbare stelling:

“Ten eerste bevat de EU-Taxonomy regelgeving de stelling dat wind en zonne-energie in aanmerking komen omdat er geen directe emissies zijn_ (Climate Bonds Initiative 2024, p. 19)” (p24).”

Meer wordt er niet door de EC binnen de Taxonomy Verordening, noch binnen de RED III Richtlijn e.a., noch binnen de recente verordeningen inzake het vermeende *“hogere algemeen belang”* en Wind Plan Europe, die allen inhoudelijk zwaar steunen op de opname van de ‘activiteiten’ binnen de Taxonomy, aangedragen als motivatie dat windenergie ‘groen’ zou zijn en een bestemmingsneutraliteit voor industriële windturbines noodzakelijk is.

Het laten exploderen van een waterstofbom op de Noordzee zou volgens de Taxonomy kunnen ingedeeld worden als een groene activiteit?

Het gaat echter bij de fundering van verschillende instrumentkeuzes immers niet om productie *an sich*, maar wél om de keuze tussen complete leveringssystemen die vraag-gestuurd zijn en dus de vereiste leveringszekerheid garanderen aan de consumptiezijde.

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202501373

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202501373

(...)

DR contains the notion that “wind and solar are eligible due to a lack of direct emissions (Climate Bonds Initiative 2024, p. 19)” (p24 also referred to in table 1,p29).

This claim is incomplete as electricity generation from wind power is also a source of indirect emissions, first through the manufacture and construction of wind turbines and second as a result of the intermittence of wind power electricity production which requires back-up electricity generation capacity including from fossil fuels.

While the DR refers to indirect emissions from wind power equipment lifecycle (table 2, pp2 9- 30), it contains no reference or measure of indirect emissions resulting from wind power intermittency in electricity production.

The lack of measurement of these indirect CO₂eq emissions from wind power in the DR is surprising given that such indirect emissions are taken into account for cogeneration capacity (see table 1, p29, note iii):

“Indirect emissions for cofiring are based on relative fuel shares of biomass from dedicated energy crops and residues (5-20%) and coal (80-95%).”

The Association submits that the same approach must be applied to wind power in the context of the electric system considered as a cogeneration facility.

Indeed, the DR itself seems to refer to this issue when it points to *“the need for revision of the energy TSC in a consistent manner across energy activities in all DAs, so that capital flows are not exposed to an undesirable inconsistency that would undermine EU Taxonomy objectives and EU climate policies.”* (p36) </bo (...)